

כיצור וסיחור / א. חרלית

תוך כדי חיפוש וחיטוט אחר חמץ, מגלה לנו תקופת ערב פסח כמה מתכונותינו האנושיות, הניכרות ביותר דווקא בזמן זה. למשל, תכונת האגירה המושרשת בנו כה עמוק, עד שנוכל לכנותה כתסמונת הנמלה.

כמעט כל אחד מגלה בתקופה זו, כי במשך השנה הופך ביתו למיני גנזך ולארכיון זוטא. מה אנו לא מגלים בימים החטטניים האלה? קבלות שעבר זמנן ומסמכים מיושנים שנשמרו בלא צורך. דפי נייר, שנאצרו אי שם שמה נצטרך להם, אבל באמת, לאורך כל השנה איש אינו זוכרם. במגירות עמוקות, אנו מגלים כל מיני פריטים המוכנים, כאילו, ל"צו קריאה", כדי שיתייצבו הכן לשרותנו, אלא שאיש אינו זוכר כלל את דבר קיומם עד שבאה עונת ניסן עם הגילויים הגדולים, וכל הספון על קרקעית המגירות או מוצנע היטב בשולי המדפים יוצא לאור עולם, ומנותב עם לא מעט נוסטלגיה אל הררי הפסולת העירוניים.

אכן, מי שעסוק בימי ביעור החמץ האלה בפשפוש אחר פירורים, מגלה כמעט בכלנו את תסמונת הנמלה: אנו אוגרים ואוגרים. שיהיה. הדרך אל סל הגרוטאות היא ארוכה ומייגעת עם אתנחתאות רבות. וטוב שיש זמן שבו כל ה"חבל" וכל ה"אולי עוד יבוא לשימוש" עובר תחת שבט הבקורת הריאליסטית, ואז, אכן, רוב רובם של המאגרים, אוצרי הדברים שהיה בזמנם "חבל" עליהם - מתרוקנים והולכים.

* * *

ערכה הגדול של עבודת ידיים, שהיא מאפשרת למח להמשיך ולחשוב ולטוות לו את הרהוריו, בלי להיות מופרע מן העובדה שהידיים עוסקות במלאכה כלשהי.

שתי מלכיות הן: המלאכה הפיסית ומלאכת המחשבת או המחשבה, והן פועלות בעת ובעונה אחת, אך כמו המקבילים שלעולם אינם נפגשים, כך גם אין מלכות אחת נוגעת בחברתה אפילו כמלוא נימה. כלומר, העשייה הפיסית מתקדמת במסלול שלה, והמחשבה אף היא טווה את קוריה, בנתיבה. ואין עין האחת צרה בשל חברתה, ואין האחת פולשת לתחום זולתה.

תכונה האגירה המקננת ברובנו - אנו מהרהרים תוך כדי סינון כל האגור המיותר מן המדפים והמגירות - בוודאי יש בה צורך חיוני, כפי שכל תכונה המאפיינת את האדם, ניתנה בו כדי שינצל את כוח הבחירה שלו למצות אותה לטובה.

ובאמת מדוע אנחנו ברובנו נוטים לאגור? הרי בהרהור מפוכח היה עלינו להתפטר מיידית מחלק הארי של כל המצבורים, המונחים, בדרך כלל כאבן שאין לה הופכין, עד שהעין מבחינה, לאחר מרחק זמן, במיותרות שלהם. סקר מגירות, עליות גג ומחסנים לו ייערך, יוביל בבטחון למסקנה שמרבית תכולתם נאגרת רק בשל הצורך לאגור, שכן אין לו שום שימוש תועלתית בטווח הנראה לעין.

לנטיה הזו שכינינו אותה "תסמונת הנמלה", אין מגבלות גודל או כמות. אפשר למצוא במצבורים המגוונים מחוט ועד שרוך נעל. שיהיה. אולי יזדקקו להם (אבל אין שום סיכוי שהמזדקק הפוטנציאלי יזכור בכלל את דבר קיומם). תכונת האגירה נדיבה מאוד, היא ליברלית כלפי קבלות ישנות כמו לגבי ריהוט כבד, וכולם חוסים בצל קורתם של ה'אולי' וה'אי פעם'... הכל בכל מכל נאגר כמויות ענק, ורק בערב פסח, כאשר אלה עוברים לפנינו כבני מרון, אנו שואלים את עצמנו: מתי, אם בכלל, ולמי, יהיה עוד צורך בהם...

* * *

אין זאת אלא שספונטניות הצבירה שלנו נובעת מתחושתנו, שאכן צריך לצבור, ושאינן דבר מחוסר ערך. התכונה לשמור ולשמר היא גילוי של ידיעה פנימית, שהכל, למעשה, משומר ומצטבר, ודברים שנעשו, או שנעשה בהם שימוש, אינם הולכים לאיבוד.

במעמקינו אנו נוטים לשמור ולגנוז, כי זה בדיוק מה שקורה באמת. התחושה שנכסיו - לטוב או למוטב - נאגרים באיזה שהוא מקום, היא כל כך מעוגנת בעצם הווייתנו, עד שהיא נותנת את אותותיה בנטייתנו לאצור ללא הבחנה. תסמונת הנמלה אפוא אינה סתמית - כפי ששום דבר בתוכנו אינו סתמי או מקרי, כי אם מכון היטב ומטווח למטרה חיונית. הנטייה לאגור, שאנו כמו

"מתוכנתים" אליה, פועלת מהכרה ומתת הכרה, ושכל דבר ש"עשה" דבר מה, או שנעשה בו דבר אינו אובד, והוא מצטבר ומשומר.

* * *

אלא שמדי שנה, החודש שהוא ראש חודשים לחדשי השנה, מביא לנו את ערב פסח' עת הנקיון הגדול, ומלמד אותנו לא רק את עובדת האגירה, כי אם גם את הצורך במיין מה לגנזך ומה לפח.

דברים בעלי ערך אמיתי, שאפשר לעשות בהם שימוש טוב לעתיד ממשיכים, לפי כושר המיין שלנו, את חיי המדף שלהם בכל סוגי המאגרים הנמצאים ברשותנו - ממגירה עד מחסן, ומקלסר עד עליית גג - ואילו דברים חסרי ערך ונעדרי ממד קיומי, מנותבים החוצה, אל מקום הפסולת, אל אתר הדברים האבודים והנאבדים.

מבחינה זו מזכיר, אכן, ניסן - ראש החודשים לחדשי השנה, את הראש האחר של השנה, החל בתשרי, שגם לקראתו אמורים להיערך מיון קפדני והפרדה בין מה שיש לו קיום ובין מה שצריך לכלותו.

המיין התקופתי של ניסן ושל תשרי, עם כל ההבדלים ביניהם, מצביע אפוא על הצורך הפנימי והחיוני להבחין בין הראוי להיות נצור ובין הנידון לאבדון - אם מדובר בפרטים מוחשיים ואם מדובר בעניינים שברוח. כאן גם כאן מתגלה, לאחר תקופת צינון מן ההתרחשויות, ובלי הזיקה אל הסנטימנטים הרגועים, היוצרים את לחצי הכאן והעכשיו - כושר ההבחנה, היודע להבדיל היטב בין העל זמני למתנדף.

* * *

ככה מלמד אותנו גם ערב פסח את הלכות הנקיון הגדול, האמיתי. מצד אחד הוא מציג, באמצעות הכרתנו את יצר הצבירה את חוק השימור של כל הנעשה ומצד שני, הוא מדגיש את הצורך להיפטר מכל המיותר וחסר הערך ולהשאיר באוצר הפרטי רק את היעיל והחשוב באמת.

עבודות

1. נסו להסביר את כותרת המאמר _____
2. הסבירו בלשונכם את הביטויים המוזכרים:
תסמונת הנמלה _____
מיני גנזך _____
ארכיון זוטא _____
נוסטלגיה _____
צו קריאה _____
אתנחתאות _____
ראליסטית _____
מאגרים _____
3. מהי הסיבה לאגירה לפי פסיקה א'?
4. על אילו שתי "מלכיות" מדובר בפסיקה ב' (הרחיבו) _____
5. מה מסתתר מאחורי המילים?
אך כמו המקבילים שלעולם אינם נפגשים _____
אין מלכות אחת נוגעת בחברתה _____
אין עין צרה בשל חברתה _____
6. איזו מסקנה נסיק אם נערוך סקר מגירות, עליות גג ומחסנים?
7. מהן הסיבות לאגירת חפצים לפי פסיקה ב'?
8. איזה רעיון דמיוני מעלה הכותבת בפסקה ג'?
9. נסו להסביר!
מה לגנזך ומה לפח _____
חיי המדף _____
נעדרי מימד קיומי _____
מנותבים החוצה _____

10. מדוע עורכת הכותבת השוואה בין חודש ניסן לחודש תשרי? _____
11. מהו ההבדל בין העל זמני לבין "המתנדף"? _____
12. אילו "הלכות" נקיון מלמדנו ערב פסח לפי פיסקה 5? _____
13. מהו דעתך האישית על מאמר זה? _____
14. מהו יחסך לענין השימור? _____
15. תנו דוגמאות לחפצים אשר מהם תפרדו בקלות רבה! _____
16. תנו דוגמאות לדברים אשר קשה עליך הפרידה מהם! _____
17. כתבו בלשון המאמר:

_____	מטרה נחוצה	_____	מלאכה גופנית	_____	נשמרו
_____	תת מודע	_____	דרך	_____	אשפה
_____	יכולת	_____	צורך חשוב	_____	אוספים
_____	מקום	_____	חלק עיקרי	_____	חודרת
		_____	כדבר שאין בו חפץ	_____	צפון
		_____	עדר כבשים	_____	חיפוש

18. נסו לנסח שאלות לתשובות:

- ש. _____
- ת. מפני שבעת הנקיון אנו נתקלים בבעיה זו
- ש. _____
- ת. אנשים מבוגרים ובעיקר עקרות בית
- ש. _____
- ת. בית אשר בו רב הביעור מהשימור

18. נסו לראיין אדם מבוגר. שאלו אותו שאלות אחדות בנושא ונסחו את תשובותיו היטב

- מהי דעתו בנושא השימור?
- האם חש הוא שוני בין היום לעבר בנושא זה?
- מהן לדעתו הסיבות לתופעת המוצרים ה"חד פעמיים" הרווחים בימינו?
- מהו המסר לדור הצעיר הן בנושא השימור והן בנושא הביעור?